

Zmiany paradygmatów w metafizyce współczesnej - od eliminacji do deflacji

W ostatnich latach (D. Chalmers, D. Manley & R. Wasserman (2009), T. Tahko (2016)) nasiliły się próby odpowiedzi na pytanie o status i charakter metafizyki. Autorzy w większości koncentrują się na konsekwencjach stanowiska Rudolfa Carnapa, który w pracy *Empiricism, Semantics, and Ontology* (1950) zaproponował podział na dwa typy pytań o istnienie (*existential questions*): 1) pytania wewnętrzne (*internal questions*) i 2) pytania zewnętrzne (*external questions*). Wprowadzone rozróżnienie stanowi kamień węgielny deflacionizmu w kwestii natury metafizyki, zasadzającego się na uznaniu, iż wszelkie odpowiedzi na pytania wewnętrzne są zawsze zrelatywizowane do zadanego schematu pojęciowego/językowego. Oznacza to, że inflacyjna metafizyka możliwa jest wyłącznie jako zbiór odpowiedzi na pytania zewnętrzne, przy czym ich sformułowanie jest paradokso- i antynomiorodne.

Prezentowane podczas wystąpienia rozważania będą dotyczyły zagadnienia, które nazywam „zmianą paradygmatów”. Rozumiem je jako złożone zjawisko w obszarze identyfikacji, analizy i specyfikacji warunków prawdziwości dla sądów metafizycznych. **W części pierwszej** skupię się na rekonstrukcji sposobów rozumienia warunków prawdziwości i powiązanych z nimi trzech kluczowych paradygmatów:

- I. Eliminacjonizmu (*facts first*);
- II. Deflacionizmu (*language/concepts first*);
- III. Manifestacjonizmu (*phenomenology first*).

Ich dodatkową charakterystyką zajmę się **w części drugiej**, w której skoncentruję uwagę na paradygmacie deflacyjnym. W tym celu zrekonstruuje dwie strategie deflacyjne u Ludwiga Wittgensteina: (1) strategię opartą na relacji między tym, co można powiedzieć i tym, co można pokazać (z *Traktatu*) oraz strategię opartą na relacji między dociekaniem rzeczowymi i dociekaniem pojęciowymi (z *Dociekań filozoficznych*). Następnie zestawie je z koncepcją, którą Wittgenstein sygnalizuje w *Traktacie*, określając problem egzystencjalny (*resp.* pytanie egzystencjalne) w kategoriach „problemu mistycznego”. To pozwoli mi przejść do ostatniej, **trzeciej części** rozważań, w której postaram się odpowiedzieć na wyjściowe pytanie o to, jak należy rozumieć zmianę paradygmatów i jakie stoją za tą zmianą motywacje. Preferowana przeze mnie odpowiedź zasadza się na wykazaniu - podążając za podziałem wprowadzonym przez Wilfrida Sellarsa (1962) na manifestujący się (*manifest*) i naukowy (*scientific*) obraz świata - iż odejście od obrazu manifestującego się jest kluczową przesłanką dla zmiany paradygmatów, w tym przede wszystkim odrzucenia lub co najmniej zakwestionowania manifestacyjnej postaci metafizyki.

Literatura (wybór):

1. T. Button (2020), „Deflationary metaphysics and ordinary language”, *Synthese* 197(1), Styczeń, ss. 33-57.

2. R. Carnap (1950), „Empiricism, Semantics, and Ontology”, *Revue Internationale de Philosophie*, 4, ss. 20-40.
3. D. Chalmers, D. Manley, R. Wasserman (2009), *Metametaphysics. New Essays on the Foundations of Ontology*, Oxford: Clarendon Press.
4. W. Sellars (1962), „Philosophy and Scientific Image of Man”, [w:] *Frontiers of Science and Philosophy*, red. R. Colodny, Pittsburgh: Pittsburgh University Press, ss. 35-78. T. Tahko (2016), *An Introduction to Metametaphysics*, Cambridge: Cambridge University Press. A. L. Thomasson (2020), „Easy Ontology”, [w:] *Routledge Handbook of Metametaphysics*, ed. James Miller and Ricki Bliss, London: Routledge, ss. 159-170.
5. L. Wittgenstein (1922), *Tractatus logico-philosophicus*, przeł. C.K. Ogden & F. Ramsey, London: Routledge and Kegan Paul.
6. L. Wittgenstein (1953), *Philosophical Investigations*, przeł. G. Anscombe, Oxford: Basil Blackwell.